

BiEPAG

Povratak na pravi kolosek: Završetak procesa ujedinjenja EU

Nedavni napredak u slučaju pristupanja šest zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji podseća na korak napred i dva koraka nazad – ili, da se poslužimo fudbalskom metaforom, stative se konstantno pomeraju. Izostanak konkretnog napretka i njegovog jasnog prepoznavanja počinje da ima efekat ne samo na političke elite, već i na javnost. Uz druge globalne igrače na pragu Evrope koji nastoje da sprovedu sopstvene interese u regionu, Evropskoj uniji je neophodan jasan put pridruživanja za zemlje Zapadnog Balkana.

Put napred ne mora biti radikalan: uz nekoliko popravki i kreativno razmišljanje, postojeći mehanizmi bi mogli da funkcionišu. Međutim, to mora biti učinjeno u kontekstu tretiranja država kao budućih članica EU. To znači njihovo češće uključivanje u procese koje EU koristi za ocenjivanje postojećih država članica, kao i pronalaženje načina da tokovi finansiranja odražavaju ideju o svih šest zemalja kao budućih država članica. Ponovno razmatranje ideje o “linearizaciji” fondova za zemlje Zapadnog Balkana bilo bi odlično polazište, kao i stvaranje jasnog plana pristupnog partnerstva namenski skrojenog za svaku od zemalja Zapadnog Balkana.

Zoran Nechev, Srdjan Majstorović, Jovana Marović, Donika Emini, Gjergji Vurmo, Nedim Hogić

Suočavanje s realnošću

Evropska unija (EU) je u protekle tri godine u više navrata iskazala svoju brigu za zemlje Zapadnog Balkana i njihovu evropsku budućnost. Na nivou strateškog razmišljanja, to je vidljivo počev od kredibilne perspektive proširenja iz 2018. godine koja je predvidela 2025. godinu kao cilj za pridruživanje nekih od zemalja Zapadnog Balkana, a nastavljeno je mnoštvom dokumenata objavljenih (od kojih su neki i zvanično usvojeni) u cilju pojačane integracije regiona u Evropsku uniju. Petnaest godina nakon obećanja iz Soluna, Samit EU-Zapadni Balkan održan je tek 2018. u Sofiji, a pratio ga je samit u Zagrebu 2020, čime je Zapadni Balkan konačno vraćen na dnevni red. Sledeći planirani samit u Ljubljani, krajem 2021. godine, predstavlja jednu od mnogih aktivnosti koje se preduzimaju zarad ubrzanog ekonomskog oporavka i konvergencije prema EU. Međutim, imajući u vidu gde su se zemlje Zapadnog Balkana nalazile pre četiri ili pet godina, a gde su danas, realnost pokazuje da nije došlo do značajnijeg pomaka po pitanju integracije regiona u EU. Poslednji slučaj uspešnog pristupanja Uniji, naime Hrvatske, potiče iz 2013. godine – pre osam godina.

Ukoliko bi se o procesu sudilo samo na osnovu dosadašnjih postignuća i svih najavljenih aktivnosti, procesa i izjava, lako bi se moglo upasti u zamku i pomisliti da su u toku planovi za konačne korake reintegracije regiona u Evropu.

Situacija u praksi se, međutim, prilično razlikuje. Naime, neke od zemalja članica EU sve češće traže - i pronalaze - beskrajni niz razloga za umanjivanje značaja procesa i uskraćivanje bilo kakvih nagrada za napredak koje su zemlje Zapadnog Balkana postigle. Kriju se iza institucija Evropske unije koje su, s druge strane, obavezne da definišu nove, složene procedure ili pojačaju debate koje nisu relevantne koliko i pitanje spajanja ili razdvajanja zemalja u procesu otpočinjanja pretpripravnih pregovora. Nedostatak istinske i iskrene političke volje nekih država članica EU, kako bi neki opisali situaciju, kao i manjak strateške vizije za integrisanje Zapadnog Balkana u Uniju koja sad obuhvata čitav evropski kontinent, dovodi do neizvesnosti koja umanjuje kredibilitet EU i uvećava rizik reverzibilnosti kada je reč o želji pojedinih zemalja Zapadnog Balkana da se pridruže Evropskoj uniji. To bi u regionu vremenom moglo da stvori atmosferu u kojoj ne samo da sumnju ispoljavaju političke elite, već bi i šira javnost mogla da pojačano odustaje od cilja pridruživanja.¹ Trenutni proces pridruživanja EU ne proizvodi pozitivne rezultate i pitanje je, čak i uz novu metodologiju, da li će se to ikada dogoditi. Neizvesnost koja je nastala proteklih godina najbolje se ogleda u najnovijem ispitivanju javnog mnjenja koje je sproveo EFB/BiEPAG, a koje pokazuje prilično skeptičan stav građana Zapadnog Balkana po pitanju vremenskih okvira procesa pridruživanja EU (tabela 1).

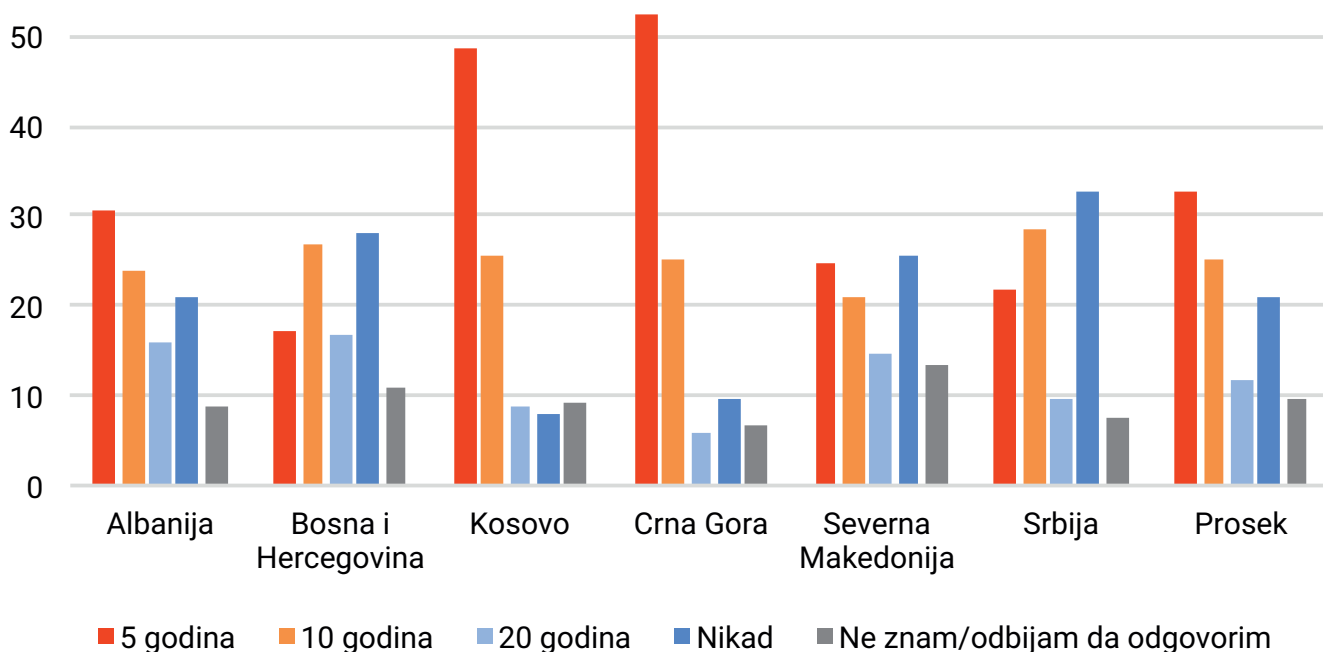

Tabela 1: Mislite li da će se pridruživanje EU dogoditi u narednih 5/10/20 godina ili nikada?

1 Balkans in Europe Policy Advisory Group, "Unfulfilled Promise: Completing the EU Enlargement to the Balkans," 2014, <http://biepag.eu/wp-content/uploads/2019/03/Unfulfilled-Promise-Completing-the-EU-Enlargement-to-the-Balkans.pdf>.

Neizvesnost izaziva strah i sumnju o budućnosti regiona unutar evropske porodice. EU gubi podršku na Zapadnom Balkanu u većoj meri nego što je toga svesna, i to ne potiče samo od razočaranja usled procesa pridruživanja EU, već predstavlja racionalnu svest o opipljivom nedostatku vere među građanima regiona. U vreme kad Rusija jača svoje vojno prisustvo na granicama Evrope i Ukrajine i na nelegalno anektiranom Krimu; kada drugi autoritarni režimi jačaju svoje štetne aktivnosti i uticaje u regionu (u cilju podrivanja demokratskih sistema drugih zemalja) - Evropskoj uniji je potreban stabilan i otporan region u svom dvorištu, kako bi obezbedila sopstvenu sigurnost. Činjenica je da se EU sve više nadmeće za uticaj u sopstvenom dvorištu, i to sa već prisutnim eksternim akterima od kojih neki imaju ozbiljne apetite u vezi sa regionom.

Što duže region provede čekajući ispred vrata EU, to će njegove mlade demokratije i privrede biti krhke. Spora socioekonomska konvergencija, odliv mozgova i drugi efekti trenutnih stabilizacijskih strategija će postepeno odvrćati autentično proevropsko biračko telo na Zapadnom Balkanu od zahteva za konsolidacijom vladavine prava i demokratije, i to usled nedostatka kritičke podrške EU u pogledu legitimnosti sprovođenja tih politika na domaćem terenu. Kada tome dodamo znatno niži paket finansijske podrške za ZB od očekivanog, koji je regionu ponuđen kroz Instrument za prepristupnu pomoć III i Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan, a u poređenju s paketima koji su pruženi članicama EU kroz Unijin aktuelni dugoročni budžet (Višegodišnji finansijski okvir) 2021-2027 i Fond za oporavak EU "New Generation", postaje sve jasnije da se javlja ozbiljan rizik rastućeg razilaženja regiona i EU. Usled toga, zemlje regiona bi se za finansijsku podršku mogle okrenuti drugim eksternim akterima.²

Postizanje saglasnosti o ovim realnostima je prvi korak prema stvaranju novog, svežeg i pragmatičnog pristupa regionu. Strateško razmišljanje i nova usredsređenost na region su neophodni ukoliko EU želi da zemlje koje su u procesu pristupanja doprinesu njenom oporavku nakon godina pandemije. To bi moglo da utaba stazu za suštinski napredak ka postizanju ambicioznog cilja EU, naime strateške autonomije. Države članice moraju razumeti i iskazati svoj zajednički interes realizacije regiona ZB kao integralnog dela buduće Evropske unije, i delovati jasno i odlučnije radi definisanja zajedničkog stanovišta o strateškoj perspektivi

regiona Zapadnog Balkana. To bi svetu pokazalo da njeni kapaciteti za delovanje rastu. EU ne može sebi priuštiti nastavak odlaganja svojih strateških odluka kako bi se one sinhronizovale sa različitim nacionalnim političkim izbornim ciklusima. Kako "geopolitička" Evropska unija može da igra svoju ulogu, a da ne ispoljava hrabrost, kreativnost i ne iskoristi novi odlučujući trenutak? Zajedno bismo mogli da obnovimo takve pragmatične ambicije, u vidu novog elementa budućnosti EU.

Napori koji daju rezultate

Postojeći set alata za pristup EU mogao bi biti dovoljan. Već postoje instrumenti neophodni za unapređivanje procesa pristupa ovih zemalja u cilju članstva. Male korekcije i umerena optimizacija delovanja već bi pružili neophodne rezultate. Na primer, nova metodologija za pregovore o pristupanju može se posmatrati kao inovativni politički okvir za tehnički proces orijentisan ka pridruživanju koji je u potpunosti zasnovan na zaslugama.³ Međutim, trenutno se veći značaj pridaje negativnoj uslovljenosti i načinima na koje se pregovori s nekom zemljom mogu zaustaviti umesto fokusiranja na nagrade, odnosno načine na koje zemlje koje imaju dovoljno dobre rezultate mogu biti nagrađene i čija integracija u EU može biti ubrzana. Suštinski, time se uvećavaju sumnje o pravoj prirodi ovog procesa unutar zemalja koje se nalaze u procesu pridruživanja.

Ova analiza politika nastoji da donosiocima odluka u EU pomogne da se vrate duhu procesa pristupanja, i da transformativni potencijal procesa proširenja pruži neophodnu političku podršku Evropskoj komisiji da nastavi ovaj proces. Šta predlažemo? Šta je potrebno za postizanje ovog zaboravljenog imperativa koji je nekada predstavljao jednu od najuspešnijih politika EU?

Zemlje Zapadnog Balkana su buduće članice EU. Njima treba prići u skladu s time, i proceniti stepen njihove usaglašenosti i uspeha u primeni pravila i propisa EU, u poređenju sa trenutnim članicama EU. Niko ne treba da strahuje da će takav pristup otkriti lošu situaciju u kojoj region trenutno tavori. Čak i ukoliko to jeste slučaj, onda će se svi akteri uveriti u to da ove zemlje (ili neke od njih) još uvek nisu spremne za pristupanje. Međutim, time bi se oslobodio potencijal za poređenje i takmičenje zemalja Zapadnog Balkana s najboljima u Uniji.

2 Matteo Bonomi, "In Search of EU Strategic Autonomy: What Role for the Western Balkans?" (Istituto Affari Internazionali I.A.I., forthcoming).

3 Zoran Nechev et al., "The New EU Accession Methodology. Is It Enough to Pull the Western Balkans In?" (Institute for Democracy "Societas Civilis" - Skopje, 2021), https://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2021/05/A5_WEB_New_Accession_Methodology_EU-WB-1.pdf.

Uzmimo, na primer, Izveštaj o pravosuđu EU koji Evropska komisija objavljuje svake godine radi pružanja komparativnog pregleda efikasnosti, kvaliteta i nezavisnosti pravosudnih sistema u svim državama članicama EU.⁴ Umesto postojećeg pristupa koji meri napredak država kandidata, bilo bi efikasnije, ekonomičnije i racionalnije integrisati Zapadni Balkan u Izveštaj o pravosuđu EU i oceniti države regiona kao članice šire zajednice zasnovane na vladavini prava, i uporediti ih sa državama članicama EU. Time bi se svakako uštedelo vreme i energija relevantnih generalnih direktorata (DG) koji su konkretno posvećeni Zapadnom Balkanu, a procena bi bila vršena u saradnji sa svim ostalim državama članicama.

Izveštaj o vladavini prava i Izveštaj o pravosuđu EU koriste se kao referentne tačke u ukupnoj proceduri Evropskog semestra, a istu svrhu će imati u izradi novog Izveštaja o vladavini prava. Posledično, učešće zemalja Zapadnog Balkana u ovom pregledu situacije u pravosuđu će pružiti relevantne podatke i otvoriti put za učešće u druga dva navedena mehanizma.

Evropski semestar predstavlja okvir za koordinaciju ekonomskih politika širom EU i služi kao platforma za diskusiju o ekonomskim i budžetskim planovima država članica, i vrši nadzor napretka učinjenog u okviru određenih rokova. Prema novoj metodologiji za proširenje, ekonomski kriterijumi su deo najvažnijeg klastera koji se odnosi na fundamentalne oblasti. Pored toga, tu su javne nabavke, statistika, finansijska kontrola, poglavlja koja se odnose na vladavinu prava i funkcionisanje demokratskih institucija. Budući da ekonomski kriterijumi predstavljaju novinu u procesu pregovora o pridruživanju, pitanje je kako će Komisija oceniti navedene kriterijume. Umesto da pokušavaju da izmisle toplu vodu, institucije bi mogle da integrišu zemlje Zapadnog Balkana, onoliko koliko je to moguće, u okviru Evropskog semestra. Na taj način, Komisija bi vršila nadzor i procenu rizika makroekonomskih disbalansa i mogla bi da pruži strukturne preporuke svakoj od zemalja Zapadnog Balkana, kao što bi činila u slučaju bilo koje od članica EU. To bi se moglo organizovati zamenom Programa za ekonomske reforme koje zemlje u procesu pridruživanja pripremaju, i to njihovim punim učešćem u procedurama koordinacije ekonomske politike EU u okviru Evropskog semestra. Ovo bi predstavljalo neku vrstu inicijalnog plana ekonomske konvergencije do postizanja punog članstva.

Integrisanje Zapadnog Balkana u postojeće mehanizme EU će i evropskim donosiocima odluka pružiti nešto konkretno na čemu se mogu temeljiti njihove odluke, bilo o ubrzavanju ili usporavanju procesa pridruživanja na osnovu komparativnih podataka - ne samo iz zemalja Zapadnog Balkana, već i iz država članica EU. Time se kod država članica može izgraditi veći stepen poverenja u ovaj proces.

Kada je reč o apsorpcionim kapacitetima EU kao posebnom kriterijumu za pridruživanje novih država članica, važno je obezbediti spremnost institucija i građana EU nakon što ovih šest zemalja ispune neophodne kriterijume. To bi osnažilo i institucionalnu i upravljačku dimenziju apsorpcionih kapaciteta (uticaj na kapacitet EU da deluje), i imalo pozitivan uticaj na izuzetno politizovanu dimenziju stepena prihvatanja u javnosti postojećih država članica EU.⁵ U tom slučaju, pridruživanje novih članica ne bi im predstavljalo iznenađenje, jer bi se navikle da zemlje Zapadnog Balkana percipiraju kao deo buduće Unije, što ni najuže fokusirane kampanje odnosa s javnošću i najbolje komunikacione strategije nisu bile u stanju da postignu. Umesto da jugoistočni deo kontinenta vide kao rupu u mapi Evrope, videće jedinstvenu i teritorijalno integrisanu Evropu.

Ovaj pristup će zahtevati jačanje kapaciteta svih DG-a dodatnim osobljem, i samim tim i diverzifikaciju portfolija kroz koje se trenutno bave zemljama Zapadnog Balkana. U slučaju prvenstveno jednog, naime DG NEAR, mnoštvo institucija će imati redovnu interakciju sa zemljama ZB. Budžetske implikacije takvog poteza bi bile beznačajne u poređenju sa dejstvom ovog pristupa na proces integracije, kako iz perspektive EU, tako i zemalja ZB. Jer, konačno, ne radi se samo o kapacitetima zapadnobalkanskih administracija da postignu puno saglasje sa EU, već i o kapacitetima same EU da integriše druge zemlje ovom utabanom stazom.

Zapadni Balkan je socioekonomski najslabije razvijen deo buduće EU. Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan Evropske komisije predstavlja pozitivan pokušaj i naznaku spremnosti EU da pomogne ekonomski oporavak zemalja u regionu i podrži njihovu zelenu i digitalnu tranziciju. Međutim, postalo je jasno da će se slabe privrede regiona mučiti da postignu socioekonomsku konvergenciju bez značajnije podrške EU. Pre tačno deset godina, zemlje Zapadnog Balkana uputile su zvaničan zahtev EK da preispita svoje

4 European Commission, "EU Justice Scoreboard," accessed June 12, 2021, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en.

5 Advisory Council on International Affairs, "The EU's Capacity for Further Enlargement," 2010, <https://www.advisorycouncilinternationalaffairs.nl/documents/publications/2010/07/02/the-eu-s-capacity-for-further-enlargement>.

pretpristupne finansijske instrumente. Tvrdile su da finansijsku podršku treba percipirati kao zajedničku investiciju i da ona treba biti pružena u ranoj fazi procesa kako bi „transformisala njihove privrede i društva i modernizovala njihovu infrastrukturu” u skladu s pravilima i standardima EU. Na taj način su zagovarale “linearizaciju” ili postepeno uvećavanje finansijske podrške u oblastima od obostranog interesa; uvećavanje finansijske podrške kako bi se ubirali rani plodovi ekonomskog razvoja; i uvođenje pravila sličnih onima koja uređuju strukturni fondovi EU da bi se apsorpcioni kapaciteti zemalja pripremili dovoljno rano u procesu pridruživanja EU, nakon čega će one steći pravo da primaju i upravljaju mnogo većim iznosima finansijske podrške.

Prema trenutnom predviđanju, zemlje ZB će dobiti “do 9 milijardi” evra kroz Ekonomski investicioni plan za Zapadni Balkan tokom sledećih sedam godina. Dodatnih 20 milijardi evra bi moglo da bude “potencijalno mobilizovano” uz podršku novog Garantnog fonda za Zapadni Balkan. U slučaju najboljeg scenarija, to bi ukupno iznosilo sumu sličnu onoj koju jedna država članica EU iz regiona dobije kroz dugoročna budžetska izdvajanja i instrument oporavka „NextGenerationEU” u istom periodu. Na primer, Hrvatska, najnovija članica EU i izvorno sastavni deo Zapadnog Balkana, dobiće 22 milijarde evra kroz ta dva instrumenta. U narednih sedam godina, države članice EU iz regiona bi dobile finansijsku podršku po glavi stanovnika i do deset puta veću od zemalja Zapadnog Balkana. To znači da se ekonomski i društveni jaz između EU i komšijskog regiona WB6 u budućnosti neće smanjivati, već rasti. Posledice bi bile pogubne po region - još veći privredni zaostanak, bez perspektive za mlade u regionu, depopulacija i odliv mozgova, samo su neke od njih.

EU bi trebalo da preispita zahtev upućen pre deset godina iz regiona i razmisli o načinima unapređivanja pretpristupne podrške kako bi je učinila u većoj meri efikasnom i orijentisanom na razvoj. Linearizacija finansijskih sredstava u oblastima kao što su životna sredina, energetika, saobraćaj, infrastruktura, obrazovanje i nauka, ima potencijal za stvaranje situacije u kojoj sve strane dobijaju. Puna usaglašenost pravila i procedura u vezi s instrumentima pretpristupne pomoći sa modelom strukturnih fondova EU trebalo bi da omogući bolju administrativnu i institucionalnu spremnost za efektivno i efikasno članstvo zemalja Zapadnog Balkana u EU. Snažnija finansijska podrška mogla bi imati i dodatnu ulogu u smanjenju štetnih uticaja stranih aktera u regionu i stvoriti efikasniji

manevarski prostor za uvođenje funkcionalnih politika uslovljavanja u zemljama koje pokazuju znake nazadovanja na polju vladavine prava i demokratskih principa.

Naredni koraci

Trenutni proces pridruživanja zemalja Zapadnog Balkana EU ne proizvodi rezultate koji će demokratizovati njihova društva i uvećati socioekonomsku konvergenciju između regiona i EU. Neophodni instrumenti za pospešivanje pridruživanja ovih zemalja u cilju članstva već postoje. Prvi korak u cilju ponovnog uspostavljanja transformativne moći i prirode procesa je postizanje konsenzusa o realnostima s kojima se region suočava, od strane svih aktera, kao i interakcija sa tim zemljama kao sa budućim članicama evropske porodice.

Nakon što ovo bude postignuto, naredni koraci bi podrazumevali:

- Izrada jasnog plana za pristupno partnerstvo, namenski skrojenog za svaku od zemalja Zapadnog Balkana;
- Integrisanje zemalja Zapadnog Balkana u postojeće mehanizme EU poput Izveštaja o pravosuđu EU, novog Izveštaja o vladavini prava i okvira Evropskog semestra;
- Uvećanje apsorpcionih kapaciteta EU putem diverzifikacije portfolija u okviru kojih se ona bavi zemljama Zapadnog Balkana na evropskom nivou i izbegavanje fokusiranja isključivo na DG NEAR;
- Značajno uvećanje sredstava namenjenih Zapadnom Balkanu na polju životne sredine, energetike, saobraćajne infrastrukture, čime će građani tih zemalja videti konkretne koristi usled pridruživanja;
- Puno saglasje između pravila i procedura u vezi s instrumentima za pretpristupnu pomoć i modela strukturnih fondova EU.

<https://biepag.eu> **Savetodavna grupa za javnu politiku Balkan u Evropi** (BiEPAG) je zajednička inicijativa Evropskog fonda za Balkan (EFB) i Centra za studije Jugoistočne Evrope Univerziteta u Gracu (CSEES) sa ciljem promovisanja evropskih integracija Zapadnog Balkana i konsolidacije demokratskih i otvorenih zemalja u regionu. BiEPAG se temelji na vrednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući prava osoba koje pripadaju manjinskim zajednicama. Pridržava se vrednosti koje su uobičajene u društvima u kojima preovladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost između žena i muškaraca.

Članovi i članice BiEPAG-a su istaknuti istraživači javnih politika iz regiona i Evrope, sa dokazanom ekspertizom na temu Zapadnog Balkana i procesa koji oblikuju region. Aktuelni članovi i članice su: Florijan Biber, Mateo Bonomi, Dimitar Bečev, Srđan Cvijić, Marika Djolai, Milica Delević, Vedran Džihčić, Donika Emini, Dejan Jović, Marko Kmezić, Jovana Marović, Srđan Majstorović, Ričard Grivson, Zoran Nečev, Tena Prelec, Korina Stratulat, Nikolaos Cifakis, Alida Vračić, Đerđi Vurmo, Jelena Vasiljević, Nataša Vunš.

www.balkanfund.org **Evropski fond za Balkan** je zajednička inicijativa [Erste fondacije](#), [Fondacije Robert Boš](#) i [Fondacije Kralj Boduen](#), koja preduzima i pomaže inicijative koje jačaju demokratiju, neguju evropske integracije i afirmišu ulogu Zapadnog Balkana u rešavanju izazova u Evropi. Njena strategija se fokusira na tri glavne oblasti – podršku demokratizaciji, jačanje regionalne saradnje i podsticanje EU integracija.

EFB podržava proces afirmisanja efikasnosti politike proširenja EU širom Zapadnog Balkana i unapređivanje regionalne saradnje među organizacijama civilnog društva koja se zasniva na solidarnosti i dijalogu zasnovanom na potražnji. Informisanim i osnaženim građanima pruža sredstva i platforme za preduzimanje akcije i zahtevanje odgovornih institucija i demokratije. Fokus rada je usmeren na kontinuirane reforme politika i praksi u zemljama Zapadnog Balkana na njihovom putu ka pridruživanju EU.

Kontakt: ALEKSANDRA TOMANIĆ, izvršna direktorka, aleksandra.tomanic@balkanfund.org

www.suedosteuropa.uni-graz.at **Centar za studije Jugoistočne Evrope** osnovan je u novembru 2008. godine, nakon što je 2000. godine Jugoistočna Evropa definisana kao strateški prioritet na Univerzitetu u Gracu. Centar je interdisciplinarna i međufakultetska istraživačka i obrazovna ustanova, osnovana sa ciljem da obezbedi prostor za opsežne nastavne i istraživačke aktivnosti na univerzitetu o Jugoistočnoj Evropi i sa njom, i unapredi interdisciplinarnu saradnju.

Centar takođe nastoji da pruži informacije i dokumentaciju, kao i da bude tačka kontakta za medije i javnost zainteresovane za Jugoistočnu Evropu, u pogledu političkog, pravnog, ekonomskog i kulturnog razvoja. Interdisciplinarni tim pravnika, istoričara i politikologa doprineo je istraživanju o Jugoistočnoj Evropi, putem članaka, monografija i drugih publikacija. Centar redovno organizuje međunarodne konferencije i radionice kako bi promovisao najnovija istraživanja o Jugoistočnoj Evropi.

Kontakt: UNIV.PROF. DR. FLORIJEAN BIBER, profesor studija Jugoistočne Evrope, florian.bieber@uni-graz.at